

Nr 152.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1944 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för vissa oriktigt utbetalade familjebidrag m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 40 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 14 januari 1944, föreslagit riksdagen godkänna av departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll angivna grunder för bestridande av kostnaderna för oriktigt utbetalade familjebidrag m. m. samt för efterskänkande av kronans rätt med avseende å oriktigt utbetalade belopp.

I anledning av propositionen hava väckts två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *E. Näsström* (I: 268) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Håstad* (II: 432), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 40 angående bestridande av kostnaderna för vissa oriktigt utbetalade familjebidrag m. m. måtte besluta att på det sätt, som närmare anges i motionerna, statens ersättningsskyldighet för felaktigt utbetalda bidrag i de fall, då felaktigheten beror på militära myndigheter och ej kan lastas familjebidragsnämnd, även skall gälla för tiden efter den 1 mars 1943.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen II: 432.

Departementschefen har inledningsvis lämnat en redogörelse för innehållet i de författningsbestämmelser, som gällt och gälla rörande understöd och bidrag till inkallade värnpliktigas familjer sedan den förstärkta försvarsberedskapen intogs hösten 1939. Av denna redogörelse framgår bland annat, att familjeunderstöd och bostadsbidrag, som enligt de då gällande bestämmelserna fastställdes av länsstyrelserna, från och med januari månad 1940 utbetalades genom postgirokontorets försorg, och att det ålåg de militära myndigheterna att hålla postgirokontoret underrättat om sådana ändringar i berörda värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden, som påverkade rätten till erhållande av familjeunderstöd, t. ex. då värnpliktig hemförlovades eller hempermitterades. Sedan 1940 års krigsfamiljebidragsförordning trätt i kraft i april månad 1940, har det ålegat familjebidragsnämnderna, som äro kommunala organ, att fast-

ställa och utbetala bidrag enligt nämnda förordning, därvid familjebidragsnämnderna av vederbörliga militärmyndigheter skola hållas underrättade om de värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden m. m., i den mån dessa påverka rätten till familjebidrag. Vid familjebidragsförordningens ikraftträdande föreskrevs dock, att, där familjeunderstöd och bostadsbidrag enligt äldre bestämmelser utginge, sådant understöd och bidrag skulle, om förutsättningarna för deras utgående alltså vore för handen, fortfarande utbetalas av postgirokontoret för tiden till och med den 30 juni 1940.

Vidare har departementschefen lämnat en redogörelse för vidtagna åtgärder i syfte att förhindra, att familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen kommer att utgå för längre tid än som enligt bestämmelserna är avsett, d. v. s. att bidraget skall upphöra att utgå vid den värnpliktiges hemförlovning och hempermittering o. s. v., ävensom för gällande regler för återbetalning av felaktigt utbetalade bidrag. I anslutning härtill har jämväl lämnats en redogörelse för vissa rättsfall i avseende å återbetalningsskyldighet (s. 7 och 8 i propositionen).

I en till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ställd, den 23 maj 1941 dagtecknad skrivelse anmälde statens arbetsmarknadskommission, att vissa kommuner gjort gällande, att det borde ankomma på statsverket att hålla kommunerna skadeslösa för felaktiga utbetalningar, vilka vore en följd närmast av de militära myndigheternas försummelse i fråga om sin skyldighet att anmäla, då värnpliktigs tjänstgöring upphört, eller att å ansökningar om familjebidrag angiva, huruvida sökande vore att hänföra till personalgrupp, som vore behörig att erhålla familjebidrag. Med anledning härav verkställdes på departementschefens anmodan utredning av de enligt bemyndigande den 25 april 1941 tillkallade utredningsmännen rörande familjebidragsärendenas handläggning rörande de påtalade försummelse från de militära myndigheternas sida. Den sålunda gjorda utredningen föranledde icke annan åtgärd, än att utredningen i fråga överlämnades till arbetsmarknadskommissionen.

Departementschefen har därefter lämnat en redogörelse för föreliggande ärenden om oriktiga utbetalningar av familjeunderstöd och bostadsbidrag samt av familjebidrag och hemortslön. Av denna redogörelse inhämtas i huvudsak följande.

I en den 16 juli 1941 dagtecknad, till försvarsdepartementet överlämnad promemoria har *postsparbankschefen Joh. Enger* anmält, att i vissa fall utbetalningar av familjeunderstöd och bostadsbidrag från postgirokontoret ägt rum med för stora belopp samt efter en redogörelse för den föreskrivna anmälningskyldigheten anfört, bland annat, följande.

De militära myndigheternas anmälningar hade i stor utsträckning ingått till postgirokontoret för sent, i vissa fall en hel månad eller mera. Detta hade haft till följd, att understöd jämte bidrag i många fall kommit att utbetalas för längre tid än som vederbort. Så snart postgirokontoret i de fall, som rörde för sent erhållna anmälningar, fått kännedom om militärtjänstgöringens upp-

hörande för den värnpliktige, hade återkravsskrivelse till denne expedierats. Återbetalning hade även i viss utsträckning kommit till stånd.

Genom postgirokontoret hade familjeunderstöd och bostadsbidrag utbetalats för närmare 70 000 värnpliktigas räkning. Hela antalet utbetalningar belöpte sig till 361 252 och det utbetalade beloppet utgjorde tillhoppa 17 167 368 kronor 54 öre. Antalet värnpliktiga, som uppburit för högt belopp, uppginge till 7 939. Vad beträffade återkravssumman utgjorde den ursprungligen 373 823 kronor 94 öre.

Uti 3 843 fall hade återbetalning av skuldbeloppet ägt rum med sammanlagt 150 659 kronor 54 öre. En i promemorian intagen sammanställning visade, att återbetalningarna numera praktiskt taget avstannat. Vid utgången av juni månad 1941 hade 4 096 återbetalningsskyldiga kvarstått, och postgirokontorets fordran hade vid samma tidpunkt varit 223 164 kronor 40 öre.

Även om återkravs rätt gällde som huvudregel för det fall någon av misstag erhållit belopp, som han rätteligen ej ägt uppbära, syntes dock ett flertal rättsfall ge vid handen, att undantag borde finnas från denna regel. Ett som det ville synas grundläggande rättsfall härutinnan funnes refererat i Nytt juridiskt arkiv, årgång 1933, s. 25.

Vad beträffade de för mycket utbetalade familjeunderstödsmedlen, om vilka här vore fråga, syntes det få anses ligga i öppen dag, att mottagarna redan förbrukat dessa medel för sitt uppehälle. Det för mycket bekomna beloppet hade i många fall varit så pass obetydligt, att mottagaren näppeligen själv kunnat bedöma, att överbetalning förelegat. I andra fall åter kunde understöd ha utbetalats en eller till och med flera 15-dagarsperioder i följd (med utbetalningskort var 15:e dag) efter vederbörandes hemförlovning, och i sådant fall ville det synas, som om den värnpliktige bort förstå, att remissan varit felaktig. Att kunna skilja mellan ursäktligt och icke ursäktligt misstag härvidlag syntes dock med hänsyn till alla förekommande gränssfall få anses ogörligt, åtminstone utan en ingående undersökning av varje särskilt fall. I fråga om återkrav eller icke återkrav torde därför vara nödvändigt att förfara lika gentemot alla.

Såsom ovan nämnts hade ett stort antal värnpliktiga återbetalt för mycket bekommet understöd. Utginge man från att det vore de ekonomiskt bäst ställda, som gjort återbetalning, och att de återstående utgjordes av sådana, som icke haft möjlighet att återbära beloppet, skedde ju egentligen ej någon orätt mot de förstnämnda, om beloppet efterskänktes för de kvarstående. I stort sett torde det nog också förhålla sig på nu angivet sätt. Å andra sidan torde också ha förekommit, att ekonomiskt sämre lottade verkställt återbetalning. Några av de betalningsskyldiga hade förklarat, att de vore villiga återbetala, om deras ekonomi i en framtid medgäve detta. Därjämte hade ett stort antal av dem, som besvarat postgirokontorets skrivelser, under hänvisning till sin oförmåga att betala hemställt, att den ifrågakomna skulden måtte efterskännas. Givetvis måste man dock även räkna med fall — kanske dock mest enstaka sådana — där underlåtenheten att återbetala beloppet kunde ha varit beroende på bristande vilja.

Om postgirokontoret skulle söka erhålla familjebidragsnämndernas medverkan vid återbetalningarna vore det sannolikt, att ytterligare ett måhända icke obetydligt belopp kunde återvinnas. Denna form för återbetalning — avdrag å utgående familjebidrag i anledning av senare tjänstgöring — vore obestriddligen synnerligen effektiv, men den medförde dock, att de hemma varande finge nöja sig med ett reducerat familjebidrag under avdragstiden. Vad anginge värnpliktiga, som icke för närvarande vore eller inom den närmaste tiden komme att bliva inkallade, torde man knappast kunna påräkna medverkan från familjebidragsnämndernas sida, utan torde återkravot beträff

fande dessa i fortsättningen liksom hittills få handhavas av postgirokontoret. Att återfå beloppet från dessa icke inkallade torde bliva förenat med ganska stora svårigheter.

Enligt senare lämnad uppgift ha ytterligare felaktiga utbetalningar till ett sammanlagt belopp av 21 342 kronor 68 öre upptäckts och sedan den 1 juli 1941 återbetalningar verkstälts med ett belopp av 3 387 kronor 40 öre, i följd varav statsverkets fordran den 1 januari 1944 uppgått till 241 119 kronor 68 öre.

Statens arbetsmarknadskommission har i ett i ärendet avgivet yttrande anført, att kommissionen — i likhet med postsparbankschefen Enger — funne, att frågan om återbetalningsskyldighet för familjeunderstöd, som felaktigt uppburits, vore att bedöma enligt allmänna rättsregler samt att det åberopade rättsfallet gäve vägledning för bedömande av åtminstone det vida övervägande antalet fall, nämligen de, då ursäktlig villfarelse beträffande den skedda utbetalningens riktighet finge antagas föreligga hos betalningsmottagaren. I övriga fall syntes det klart, att återbetalningsskyldighet föreläge. Det vore nödvändigt att förfara lika i samtliga fall. Med hänsyn till innehållet i 22 § första stycket krigsfamiljebidragsförordningen, vari stadgades, att rätt till familjebidrag enligt förordningen icke kunde överlätas, vore kommissionen synnerligen tveksam, huruvida familjebidragsnämnderna borde göra avdrag å utgående familjebidrag för täckande av postgirokontorets fordringar. Då det måste antagas, att kvarstående oreglerade belopp till åtminstone huvudsaklig del hänförde sig till sådana värnpliktiga, vilkas återbetalningsförmåga vore ringa eller ingen, syntes det kommissionen, att möjligheten att återvinna någon större del av postgirokontorets utestående fordran icke vore stor. Det förefölle kommissionen kunna dragas i tvivelsmål, huruvida de belopp, som kunde återvinnas, komme att täcka med återvinningen förenade kostnader. Med hänsyn till samtliga förekommande omständigheter ifrågasatte kommissionen, huruvida icke åtminstone praktiska skäl närmast talade för att ifrågavarande återstående belopp borde efterskänkas och avskrivas.

Arméförvaltningens civila departement har i remissyttrande i ärendet förklarat, att departementet i stort sett anslöte sig till vad arbetsmarknadskommissionen sålunda anført. Generalpoststyrelsen borde bemyndigas att efter prövning från fall till fall förordna om efterskänkande av ifrågavarande fordringar. Skyldighet att ersätta genom ifrågavarande felaktiga utbetalningar statsverket åsamkad förlust torde i många fall få anses åligga vederbörande militära befattningshavare, som underlåtit att i rätt tid insända föreskriven anmälan angående de understödsberättigades tjänstgöringsförhållanden. Emellertid syntes det vara förbundet med avsevärda praktiska svårigheter att göra detta ansvar gällande gentemot vederbörande, och departementet kunde fördenskull icke förorda, att åtgärder härutinnan vidtoges.

Statskontoret har i ärendet anført, att ämbetsverket i allt väsentligt biträdde den uppfattning, åt vilken arbetsmarknadskommissionen givit uttryck, men att ämbetsverket dock icke vore berett att tillstyrka en generell avskriv-

ning av samtliga kvarstående oreglerade belopp. Ämbetsverket ville i stället föreslå, att återbetalningsskyldigheten generellt efterskänktes endast beträffande de fordringsbelopp, som icke överstege 50 kronor, medan i fråga om övriga oreglerade belopp generalpoststyrelsen medgäves rätt att efter prövning i varje särskilt fall besluta, huruvida och i vad mån med hänsyn till föreliggande omständigheter avskrivning borde komma till stånd. Ämbetsverket ansåge det självfallet att, om försummelse från militär befattningshavares sida befunes ha förekommit i högre grad, ansvar ock borde göras gällande mot vederbörande.

I ärendet har slutligen *generalpoststyrelsen* den 10 april 1942 avgivit utlåtande och därvid förklarar sig villig att åtaga sig bestyret med den prövning av frågor om avskrivning av felaktigt utbetalade belopp, som av statskontoret föreslagits under förutsättning att det för ärendenas prövning erforderliga materiet i regel kunde införskaffas genom familjebidragsnämnderna. Vid generell efterskänkning på sätt statskontoret föreslagit av belopp, som icke överstege 50 kronor, skulle ett belopp av omkring 50 000 kronor, fördelade på cirka 2 500 betalningsskyldiga, komma att avskrivas.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 maj 1943 har *statens arbetsmarknads-kommission* upptagit frågan om statsbidrag till kommun för vissa av militära myndigheter föranledda felaktiga utbetalningar av familjebidrag och hemortslön. Efter en redogörelse för bestämmelserna om anmälningsskyldigheten för militär myndighet samt värnpliktig och annan betalningsmottagare i fråga om värnpliktigs tjänstgöringsförhållanden m. m. och för arten av vissa felaktigheter, som förekommit, har kommissionen erinrat, att gottgörelse av statsmedel icke i vanlig ordning kan beviljas kommun i de fall, då familjebidrag eller hemortslön felaktigt utbetalats, varför den felaktiga utbetalningens belopp stannade å kommunen. Återkravs rätt kunde under vissa omständigheter föreligga mot den värnpliktige, mot familjemedlem eller annan betalningsmottagare, som beloppet kommit till godo, mot den för militär myndighets förfarande ansvarige samt i vissa fall, varom emellertid i nu förevarande sammanhang icke syntes kunna bliva fråga, mot familjebidragsnämndernas ledamöter. Återbetalningsskyldighet kunde under vissa förutsättningar föreligga för flera berörda parter samtidigt, t. ex. då det gällde försummad anmälan om tjänstgöringens upphörande, i vilket fall återbetalningsskyldighet regelmässigt torde föreligga såväl för den värnpliktige som den militärt ansvarige, enär fullgörandet av enderas anmälningsskyldighet bort vara tillfyllest för att förhindra felaktig utbetalning. Kunde familjebidragsnämnd icke förmå värnpliktig, eventuellt familjemedlem eller annan betalningsmottagare, till frivillig återbetalning, och föreläge icke förutsättningar för avräkning vid senare tjänstgöring, måste familjebidragsnämnden använda vanliga rättsregler.

Om den felaktiga utbetalningen föranletts av militär myndighets försummelse, måste — framhöll kommissionen — utredning verkställas genom dylik myndighets försorg om orsaken till försummelsen och eventuellt också om vem som gjort sig skyldig till denna. Som regel kunde dock domstolsför-

farande vara erforderligt för fastställande av återbetalningsskyldigheten för den försumlige.

Frågan om beredande av gottgörelse av statsmedel åt kommuner, som på grund av militära myndigheters försummelse föränletts till felaktiga utbetalningar av familjebidrag och hemortslön, hade av kommissionen ansetts nu böra bringas under Kungl. Maj:ts prövning.

De militära myndigheterna hade i icke ringa omfattning gjort sig skyldiga till försumlighet eller felaktigt förfarande i fråga om dem åliggande anmälningsskyldigheter till familjebidragsnämnderna. I flertalet fall gällde försummelsen, att familjebidragsnämnd för sent eller ock icke alls underrättats om tjänstgöringens upphörande eller om avbrott i densamma. I åtskilliga fall hade också hemortslöneansökningar blivit felaktigt bestyrkta, varigenom sökande av sådan förmån förklarats berättigad till dylik förmån utan att rätteligen vara det.

Vid dylika felaktiga utbetalningar hade kommunen visserligen regressrätt mot den för felet ansvarige, men frågan i vad mån försumlighet eller felaktigt förfarande från militär myndighets sida medförde återbetalningsskyldighet ankomme på domstols prövning. Det syntes kommissionen icke skäligen kunna påfordras, att frågan om ersättning av statsmedel till kommunerna skulle anstå, tills frågan om militär myndighets ersättningsskyldighet prövats. Kommunerna hade också i åtskilliga fall gjort gällande, att de för dylika felaktiga utbetalningar borde äga erhålla gottgörelse av statsverket. Enligt kommissionens förmenande talade synnerligen starka billighetskäl för ett tillgodoseende av dessa kommunala synpunkter.

Nya bestämmelser rörande militära myndigheternas befattning med familjebidragsärendena hade trätt i kraft den 1 mars 1943, vilka syntes ägnade att underlätta för myndigheterna att fullgöra sin uppgiftsskyldighet. Ansökningar om hemortslön hade för flertalet värnpliktiga redan blivit behandlade, och bestyret med handläggningen av dessa ärenden måste alltså avsevärt minskas. Dessa omständigheter syntes kommissionen berättiga till det antagandet, att felaktigheterna i framtiden skulle bli mindre framträdande.

Om statsbidrag beviljades för före den 1 mars 1943 på grund av militära myndigheters försummelse uppkomna felaktiga utbetalningar borde detta icke kunna tagas till intäkt för att sådant bidrag jämväl skulle komma att beviljas för felaktiga utbetalningar därefter. Det borde heller icke kunna göras gällande att familjebidragsnämndernas intressen för att rätta till uppkomna felaktigheter snarast möjligt skulle komma att avtrubbas. Detta skulle för övrigt motverkas av att heltidsanställda revisorer numera tillsatts i flertalet län, vilka revisorer skulle kunna hålla bättre kontroll på att familjebidragsnämnderna på bästa sätt fullgjorde sina skyldigheter.

Kommissionen föresloge sålunda, att statsbidrag skulle utgå för belopp, som felaktigt utbetalats på grund av oriktig eller utebliven uppgift från militär myndighet. Om däremot visserligen militär myndighet försummat exempelvis anmälan om hemförlovning men den värnpliktige gjort sådan anmälan, borde statsbidrag uppenbarligen icke utgå för den felaktiga utbetalningen. Ej heller

då familjebidragsnämnd skäligen bort inse, att felaktighet förelupit i fråga om anmälan eller bestyrkande, borde statsbidrag beviljas. Under vissa förhållanden borde dylika omständigheter föranleda jämkning av statsbidragets belopp.

Som villkor för rätt till statsbidrag borde föreskrivas, att kommunen å statsverket överläte sin regressrätt mot den för den militära myndighetens fel ansvarige. Å vederbörande statlig myndighet ankomme därefter att avgöra, huruvida ansvar och ersättning borde i vederbörlig ordning utkrävas. Vid denna prövning borde enligt kommissionens mening dock icke komma i fråga att i samtliga fall draga frågan om ansvar och återbetalningsskyldighet under domstols prövning. I många fall vore den ansvarige icke mera i tjänst eller hade förflyttats till annan befattning. Bland annat med hänsyn härtill syntes kostnaderna, därest samtliga fall skulle bringas under domstols prövning, komma att stiga till avsevärda belopp. Det borde också beaktas, att vid familjebidragsförfattningarnas ikraftträdande våren 1940 bestämmelserna om militärmyndigheternas uppgifter varit nya och delvis ofullständiga, att delegation av uppgifterna förekommit i avsevärd utsträckning och att även betydande rent militära organisationsuppgifter vid samma tid åvilat truppförbanden. Vad särskilt anginge felaktigt bestyrkande av hemortslöneansökningar hade felaktigheterna i stort sett föranletts av — förutom bristfälliga eller felaktiga anteckningar i värnplikthandlingarna — oriktig tolkning av gällande bestämmelser, vars rätta tolkning fordrade ingående kännedom om för olika tider gällande värnpliktslagar och inskrivningsförfordningar ävensom genom kungl. brev och i kommandoväg meddelade föreskrifter.

Vidkommande den återbetalningsskyldighet, som jämväl kunde åligga den värnpliktige, familjemedlem eller annan betalningsmottagare, vore familjebidragsnämnd hänvisad till vanliga rättsregler för att utfå sin fordran. Utnyttjande av dessa droge emellertid kostnader. Vore det uppenbart eller talade större sannolikhet för att den värnpliktige icke skulle kunna förmås gälda eventuellt utdömt belopp, syntes därför icke böra påfordras, att familjebidragsnämnd skulle hava sökt utfå sin fordran genom talan inför domstol. Det syntes kunna vara godtagbart, att den av länsstyrelsen förordnade revisorn lämnade intyg rörande möjligheterna att återfå det felaktigt utbetalade beloppet av den värnpliktige. Även härvidlag borde dock viss inskränkning kunna göras med hänsyn till att de värnpliktigas anmälningsskyldighet i fråga om upphörd tjänstgöring först genom en den 24 augusti 1940 utfärdad generalorder blivit allmänt känd. I sammanhanget borde jämväl beaktas, att från och med 1 december 1940 meddelats bestämmelser om möjligheter att erhålla förlängt familjebidrag under viss tid efter tjänstgöringens upphörande. Med hänsyn till dessa omständigheter och till önskvärdheten av att kunna anknyta till ett kalenderårsskifte, syntes det, att man borde kunna eftergiva att återkrav mot värnpliktig skall ha gjorts gällande för felaktigheter, som förorsakats före den 1 januari 1941 genom de värnpliktiges försummelser i fråga om anmälningsskyldighets fullgörande. Vad anginge

familjemedlems eller annan betalningsmottagares återbetalningsskyldighet kunde denna knappast fastställas utan domstols prövning. Med hänsyn härtill och till vad som förut sagts om kostnader och om den ofta bristande betalningsförmågan samt till önskvärdheten av att skapa enkla regler, som utan omgång kunde tillämpas, förmenade kommissionen, att man, då fråga vore om familjebidragsnämndernas återkravsskyldighet, borde kunna bortse från familjemedlems eller annan betalningsmottagares eventuella återbetalningsskyldighet.

I överensstämmelse med vad som anförts i fråga om ansvar och ersättningskyldighet beträffande försumlig militär myndighet borde det åligga vederbörande statlig myndighet att från fall till fall pröva, i vad mån ansvar och ersättning borde utkrävas av annan än den värnpliktige, såsom dennes familjemedlem eller betalningsmottagare, eller med avseende å belopp, som belöpte å tid före den 1 januari 1941. Det borde därför som villkor för rätt till statsbidrag jämväl föreskrivas, att kommunen även skulle överlåta sin regressrätt mot annan återbetalningsskyldig än den för militär myndighets fel ansvarige. Därest återbetalningsskyldighet skulle befinnas föreligga för den värnpliktige eller dennes familjemedlem, borde det åligga familjebidragsnämnd att lämna biträde vid återbetalningsskyldighetens utkrävande, särskilt i sådana fall då återbetalningsskyldigheten kunde fullgöras genom avräkningsförfarande enligt i 1942 års krigsfamiljebidragsförordning meddelad föreskrift.

Under åberopande av det anförda hemställde arbetsmarknadskommissionen, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga kommissionen medgiva, att statsbidrag för felaktiga utbetalningar av familjebidrag och hemortslön, som vållats av militära myndigheter, finge utgivas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som kommissionen föreslagit.

Vid kommissionens framställning voro fogade, bland annat, en promemoria med exempel på fall, då oriktigt förfarande eller försumlighet av militär myndighet förorsakat eller medverkat till felaktig utbetalning av familjebidrag, samt en promemoria rörande till kommissionen inkomna uppgifter angående familjebidragsnämndernas den 1 november 1941 utestående fordringar, föranledda av att anmälan om hemförlovning m. m. icke rätteligen gjorts.

Över statens arbetsmarknadskommissions framställning ha yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, chefen för försvarsstaben, statskontoret samt riksräkenskapsverket.

Justitiekanslersämbetet har, bland annat, anført, att skyldighet för statsverket att svara för skada, som tillfogats annan genom felaktigt förfarande av en statens tjänsteman, väl ej fastslagits genom en för alla fall gällande regel. Sådan ersättningsskyldighet hade stadgats endast i vissa författningar men hade i en del fall ansetts föreligga även utan uttrycklig bestämmelse.

För sin del vore justitiekanslersämbetet benäget hysa den uppfattningen att, då kommun förletts till felaktig utbetalning genom fel eller försummelse av statens eget organ, en laglig skyldighet ålåg statsverket att hålla kommunen skadeslös. I varje fall måste ett sådant gottgörande anses överensstämma

med billighet. Med hänsyn till det anförda hade justitiekanslersämbetet intet att erinra mot att arbetsmarknadskommissionen erhöile begärt bemyndigande att medgiva utbetalningar av statsbidrag under de av kommissionen föreslagna förutsättningarna. Såsom kommissionen anført borde det ankomma på vederbörande statliga myndighet att avgöra huruvida ansvar och ersättning borde utkrävas av militär befattningshavare eller annan på grund av felaktig eller underlåten uppgift, varigenom föranletts felaktig utbetalning av familjebidrag eller hemortslön. Intet synes i huvudsak vara att erinra mot att vid avgörandet prövades, huruvida med hänsyn till av kommissionen i ärendet antydda synpunkter anställande av talan skäligen borde underlåtas.

Chefen för försvarsstaben har funnit utbetalandet av statsmedel för felaktigt utbetalade familjebidrag vara skäligt i de fall, då felet icke berodde på familjebidragsnämnderna själva, samt tillstyrkt bifall till kommissionens hemställan.

Statskontoret har i likhet med statens arbetsmarknadskommission ansett skäligt, att i fall, då familjebidrag snämnd på grund av militär myndighets felaktiga förfarande utbetalat familjebidrag eller hemortslön med för högt belopp eller för längre tid än som vederbort, statsverket borde hålla kommunen skadeslös härför i de fall, då kommunen icke kunde återfå vad som för mycket utbetalats av den, som åtnjutit bidrag eller — i fall, då försummelse förekommit i högre grad — av vederbörande militära beställningshavare genom att dessa ställts till ansvar härför. Innan beslut härom fattades, borde emellertid de enskilda fallen utredas genom arbetsmarknadskommissionens försorg. Först därefter borde med hänsyn till vad som då framkommit övervägas att ställa statsmedel till förfogande för bestridande av kostnader för felaktigt gjorda utbetalningar, som icke kunde i annan ordning ersättas. Statskontoret kunde icke finna annan olägenhet vara förenad med ett genomförande av ämbetsverkets förslag än att kommunerna under ytterligare ett eller två år finge utan bidrag av statsmedel finansiera ifrågavarande utgifter. Den föreliggande utredningen gäve icke några hållpunkter för ett bedömande av storleken av de belopp, som utestode oreglerade. Ämbetsverket föreställde sig emellertid, att dessa som regel icke vore av sådan storleksordning, att kommunernas ekonomi därigenom mera avsevärt betungades.

Riksräkenskapsverket har i likhet med statskontoret ansett det skäligt, att staten hölle vederbörande kommun skadeslös i sådana fall, då familjebidrag snämnd på grund av militär myndighets felaktiga förfarande utbetalat familjebidrag eller hemortslön med för högt belopp eller för längre tid än som vederbort och kommun icke kunnat återfå det för mycket utbetalade från den som åtnjutit bidraget eller i förekommande fall från vederbörande militära beställningshavare. Det av statskontoret förordade tillvägagångssättet för närmare utredning av förhållandena i de enskilda fallen torde medföra garantier mot förhastade utbetalningar av statsbidrag. Å andra sidan syntes det mindre tilltalande, att kommunerna — såsom ju komme att bliva fallet — under hela den tid, som krävdes för utredningens slutförande, skulle få bära den finan-

siella bördan i sådana fall, där intet eftersatts från kommunens sida utan där orsaken till oriktig utbetalning helt vore att söka i fel eller försumlighet från militär myndighets sida eller i omständigheter, för vilka ingen finge anses råda. Riksräkenskapsverket funne sig därför för sin del böra i stort sett tillstyrka bifall till den av statens arbetsmarknadskommission gjorda framställningen.

I förnyat utlåtande med anledning av vad remissmyndigheterna yttrat har *statens arbetsmarknadskommission* på anförda skäl vidhållit, att frågan nu borde bringas till lösning, och närmare utvecklat innebörden av det tidigare avgivna förslaget. Vidare har arbetsmarknadskommissionen överlämnat uppgift angående den 28 februari 1943 utestående belopp av felaktiga utbetalningar av familjebidrag eller hemortslön, i fall där militär myndighet förorsakat eller medverkat till de felaktiga utbetalningarna och för vilka familjebidragsnämnderna gjort anspråk gällande på statsbidrag enligt kommissionens skrivelse den 13 maj 1943. Av uppgiften i fråga framgår, att ett sammanlagt belopp av 462 226 kronor 32 öre blivit felaktigt utbetalat, men kommissionen har framhållit, att den i uppgiften angivna slutsumman icke kunde exakt angiva de belopp, om vilka i sammanhanget vore fråga, och närmare angivit skälen härför. Av denna redogörelse framgår, att all sannolikhet talat för att den uppgivna summan av fordringarnas belopp kommer att avsevärt ökas.

Kommissionen har vidare anmält, att vissa familjebidragsnämnder i samband med insändande av uppgifterna framställt anspråk på eller gjort förfrågan om möjligheterna att erhålla ersättning av statsmedel jämväl för felaktiga utbetalningar, som visserligen icke vållats av militära myndigheter men där den felaktiga utbetalningen ändock icke ansågs böra stanna å kommunen, nämligen då den felaktiga utbetalningen vore föranledd av tekniska brister i författningsbestämmelserna. Efter att hava redogjort för några av dessa brister har kommissionen framhållit det önskvärda uti att jämväl sådana felaktiga utbetalningar finge regleras genom att statsbidrag medgäves utgå i dylika fall.

Departementschefen har för egen del i ärendet anført följande.

Av vad förut anförts framgår, att såväl familjeunderstöd och bostadsbidrag som familjebidrag och hemortslön felaktigt utbetalats till följd av att militära befattningshavare icke på riktigt sätt fullgjort den anmälningsskyldighet, som ålegat dem enligt de särskilda föreskrifter, för vilka tidigare redogjorts. Den felaktiga handläggningen av ifrågavarande ärenden har huvudsakligen bestått däri, att militära befattningshavare antingen förklarar vederbörande hänförlig under krigsfamiljebidragsbestämmelserna ehuru så icke varit fallet eller ock försummat att i behörig tid anmäla sådan förändring i vederbörandes tjänstgöringsförhållanden, att rätten till bidrag upphört. Det övervägande antalet oriktiga utbetalningar är att hänföra till sistnämnda slag av felaktigt förfarande från militära befattningshavares sida.

Vad angår *familjebidrag*, som huvudsakligen bestrides av statsmedel, och *hemortslön*, som helt utgår av statsmedel, ha kommunerna nödgats svara för samtliga kostnader, i den mån gottgörelse av statsmedel för de felaktiga utbetalningarna icke kunnat erhållas. Detta förhållande att kommunerna bestritt utgifter, som bort ankomma på statsverket, har förklarligt nog väckt

missnöje hos kommunerna, då den felaktiga utbetalningen föranletts av statlig befattningshavares försummelse.

I likhet med statens arbetsmarknadskommission finner jag starka billighetsskäl tala för att i förevarande fall kostnaderna för utbetalningar, som föranletts av försumlighet eller felaktigt förfarande från statlig befattningshavares sida, böra gottgöras av statsverket. Samtliga i ärendet hörda myndigheter ha även uttalat sig för denna ståndpunkt. Sedan kommissionen numera inkommit med en låt vara approximativ uppgift rörande storleken av det belopp, varom här är fråga, synes av skäl som kommissionen anfört ärendet nu böra upptagas till avgörande.

Vid beviljande av gottgörelse av statsmedel för ifrågavarande felaktiga utbetalningar kan det emellertid icke vara riktigt att, såsom statens arbetsmarknadskommission förutsatt, endast ersätta den del av utgiften som icke hänförs till kommunens andel. Då de anmärkta utbetalningarna föranletts av felaktigt förfarande från statlig befattningshavares sida, bör hela det utbetalade beloppet ersättas. Om däremot statlig befattningshavare visserligen försummat sin skyldighet men den värnpliktige fullgjort vad honom åligger eller familjebidragsnämnden skäligen bort inse, att felaktighet förelupit i fråga om anmälan eller bestyrkande, bör självfallet gottgörelse i princip icke utgå.

Kommissionen har även i särskild framställning upptagit frågan om vissa felaktiga utbetalningar, som varken kunna läggas vederbörande familjebidragsnämnd eller militära befattningshavare till last. De fall, som avses i kommissionens nämnda framställning, äro sådana, då på grund av vissa tekniska brister i förfarandet för anmälan av tjänstgöringens påbörjande och avslutande bidrag kommit att utgå för längre tid än vederbort. Jämväl i dessa och liknande fall tala billighetsskäl för att gottgörelse utgår till kommunerna för felaktigt utbetalade belopp.

Den 1 mars 1943 trädde 1942 års krigsfamiljebidragsförordning och krigsfamiljebidragskungörelse i kraft, med vissa i detta sammanhang oväsentliga undantag. Som statens arbetsmarknadskommission framhållit, har de militära myndigheternas befattning med dessa ärenden väsentligt underlättats genom de särskilt i nämnda kungörelse meddelade mera detaljerade föreskrifterna och genom den närmare anknytning som skett till det militära redovisningssystemet. Med hänsyn bland annat härtill synes det lämpligt att, som statens arbetsmarknadskommission föreslagit, inskränka beviljandet av gottgörelse till utbetalningar, som skett före den 1 mars 1943.

Att utan inskränkningar bevilja kommun gottgörelse för utbetalningar före nämnda tidpunkt skulle emellertid icke vara välbetänkt. Den värnpliktige eller annan, som uppburit beloppet, kan enligt de allmänna rättsregler, för vilka tidigare redogjorts, vara skyldig att återbetala det felaktigt utbetalade beloppet. Ersättningsskyldighet kan även åvila den felande militära befattningshavaren. Statsbidrag bör därför icke meddelas under sådana förutsättningar, att kommunens intresse av att medverka till utkrävande av ersättningsskyldigheten bortfaller.

Som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen för gällande rättsregler i fråga om återbetalningsskyldighet för felaktigt utbetalat belopp kunna svårigheter mången gång uppstå att avgöra, huruvida dylik skyldighet föreligger. Vad angår den värnpliktiges återbetalningsskyldighet för felaktigt utgivet belopp, torde emellertid dylik skyldighet som regel föreligga, därest utbetalningen icke skulle ha ägt rum om den värnpliktige behörigen fullgjort honom åvilande anmälningskyldighet och den värnpliktige ägt kännedom om denna sin skyldighet. Mera tveksamma äro de fall, då det är fråga om återbetalningsskyldighet för den värnpliktiges hustru eller annan familje-

medlem eller annan betalningsmottagare. Med hänsyn härtill är det lämpligt att, i enlighet med vad arbetsmarknadskommissionen föreslagit, som villkor för rätt till gottgörelse av statsmedel föreskriva, att kommunen sökt av den värnpliktige återfå till honom felaktigt utbetalat belopp, medan det däremot icke bör krävas, att återbetalningsskyldighet gjorts gällande mot annan betalningsmottagare.

Av det anförda följer även, att viss tidsbegränsning bör stadgas med avseende å familjebidragsnämnds skyldighet att kräva återbetalning av den värnpliktige. Den i 1940 års krigsfamiljebidragskungörelse föreskrivna anmälningsskyldigheten torde icke ha blivit allmänt känd, innan särskilt formulär för ifrågavarande anmälningar fastställts och innehållet i generalordern den 27 augusti 1940 kom till de värnpliktigas kännedom. Med hänsyn härtill torde det vara motiverat att i enlighet med statens arbetsmarknadskommissions förslag begränsa familjebidragsnämndernas återkravsskyldighet till belopp, utbetalade efter den 1 januari 1941.

Om den värnpliktige saknar medel att fullgöra återbetalningsskyldigheten, bör kravet kunna eftergivnas. Den värnpliktiges bristande betalningsförmåga bör, såsom arbetsmarknadskommissionen föreslagit, styrkas genom intyg av vederbörande av länsstyrelsen förordnade revisor.

För belopp, som oriktigt utbetalats på grund av felaktigt förfarande från militär befattningshavares sida, är familjebidragsnämnden berättigad till ersättning av den felande militäre befattningshavaren. Det bör dock rimligen icke åligga familjebidragsnämnden att utkräva denna ersättningsskyldighet. Gottgörelse av statsmedel bör sålunda kunna beviljas, oaktat familjebidragsnämnden icke gjort försök att av vederbörande militäre befattningshavare återfå det oriktigt utbetalade beloppet.

I den mån familjebidragsnämnden enligt vad förut anförts icke är skyldig återkräva det felaktigt utbetalade beloppet, bör för rätt till gottgörelse stadgas skyldighet för nämnden att å statsverket överlåta sin fordringsrätt. Familjebidragsnämnden skall sålunda överlåta sin fordringsrätt mot den värnpliktige, då fråga är om belopp, som utbetalats före den 1 januari 1941, samt mot den värnpliktiges familjemedlem eller annan, som uppburit beloppet, ävensom mot den felande militäre befattningshavaren.

Slutligen bör, i enlighet med vad statens arbetsmarknadskommission föreslagit, som ytterligare villkor för rätt till gottgörelse uppställas skyldighet för familjebidragsnämnderna att lämna statsverket biträde vid utkrävandet av återbetalningsskyldigheten.

I vissa fall har Kungl. Maj:t med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter beviljat kommun statsbidrag för familjebidrag eller hemortslön, oaktat gjord utbetalning icke stått i överensstämmelse med gällande författningsbestämmelser. Med hänsyn till det stora antalet fall, då felaktiga utbetalningar föranletts av militär befattningshavare, och då dessa fall i stort sett äro av tämligen ensartad natur, synes det lämpligt, att statens arbetsmarknadskommission i egenskap av tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten bemyndigas att i första hand pröva frågan, huruvida statsbidrag i dessa fall må utgå. Då ansökan icke av kommissionen bifallits, torde det dock böra stå vederbörande öppet att underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning.

Fråga om återbetalningsskyldighet för familjebidrag eller hemortslön, som felaktigt utbetalats på grund av militär befattningshavares förvällande, kan även uppkomma genom att betalningsmottagaren gör ansökan om befrielse från återbetalningsskyldighet. Dylika ansökningar prövas enligt nuvarande ordning av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till det nära samband dessa frågor ha med spörsmålet om gottgörelse av statsmedel för felaktigt utbetalat belopp vill jag föreslå, att arbetsmarknadskommissionen i egenskap av tillsyns-

myndighet för familjebidragsverksamheten bemyndigas att pröva och avgöra jämväl dessa ärenden.

I de fall, då statsverket enligt vad i det föregående anförts fått å sig överlåten den fordringsrätt, som kan tillkomma familjebidragsnämnden gentemot den värnpliktige eller annan betalningsmottagare, bör det lämpligen ankomma på arbetsmarknadskommissionen i egenskap av tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten att bevaka kronans rätt. Vad angår återkravsrätten mot felande militär befattningshavare torde det däremot av praktiska skäl böra åläggas försvarets civilförvaltning att bevaka kronans rätt. Samråd bör därvid äga rum med arbetsmarknadskommissionen. Ansökan av militär befattningshavare om befrielse från betalningsskyldighet bör dock liksom hittills prövas av Kungl. Maj:t.

Vidkommande slutligen de enligt äldre bestämmelser genom postgirokontoret utbetalade *familjeunderstöden* och *bostadsbidragen* ha vissa belopp felaktigt utbetalats till följd av att militära befattningshavare icke behörigen fullgjort dem åliggande anmälningsskyldighet gentemot postgirokontoret. Rörande dessa belopp har fråga uppkommit, i vad mån statsverkets fordringar mot den som uppburit de felaktigt utbetalade beloppen borde efterskänkas. I likhet med statskontoret anser jag någon generell avskrivning av ifrågasvarande belopp icke böra ifrågakomma. Generalpoststyrelsen har emellertid åtagit sig att efter prövning från fall till fall meddela beslut rörande avskrivning av dylika fordringar, därvid familjebidragsnämnderna skulle medverka vid införskaffandet av erforderligt material för denna prövning. För vinnande av största möjliga enhetlighet vid prövningen, huruvida eftergift bör ske, samt med hänsyn till den större förtrogenhet med ärenden av ifrågasvarande slag, som kan förutsättas vara för handen hos tillsynsmyndigheten för familjebidragsverksamheten, samt den nära kontakten mellan denna myndighet och familjebidragsnämnderna, torde emellertid jämväl prövningen av frågan om eftergift av kronans krav på för mycket utbetalat familjeunderstöd m. m. böra anförtros åt arbetsmarknadskommissionen.

Vid bedömandet av spörsmålet, huruvida *eftergift av fordran* å för mycket utbetalat bidrag bör äga rum, bör i första hand beaktas, att efterskänkande bör ske av belopp av så ringa storlek, att de icke kunna anses motsvara det arbete och de kostnader återkravsärendets handläggning kan anses välla. Härvid har man även att taga hänsyn till kostnaderna för det rättsliga förfarandet i den mån sådant behöver anställas för att göra återkravet gällande. Beträffande större belopp bör utredningen framför allt taga sikte på frågan, i vad mån den värnpliktige eller annan betalningsmottagare insett eller skäligen bort inse, att beloppet felaktigt utbetalats. Framgår av utredningen, att mottagaren varit i god tro, torde nämligen enligt allmänna rättsregler återbetalningsskyldighet icke föreligga. I den mån det är fråga om belopp, som obehörigen uppburits under längre tid och mottagaren försummat sin anmälningsskyldighet samt han kan förutsättas ha haft kännedom om denna sin skyldighet, torde det emellertid endast undantagsvis kunna antagas, att mottagaren varit i god tro. Även om mottagaren icke varit i god tro, kunna emellertid ömmande omständigheter föreligga, som motivera ett eftergivande av kravet.

I fråga om krav, som riktas mot felande militär befattningshavare, göra sig därjämte andra synpunkter än de nu anförda gällande. Det är förklarligt att, särskilt under den första tiden efter försvarsberedskapens införande, åtskilligt måste brista med avseende å de militära befattningshavarnas handläggning av ärenden rörande familjebidrag och familjeunderstöd. Även om vissa bestämmelser rörande de militära myndigheternas befattning med familjebidragsärendena meddelats, medförde hithörande uppgifter icke blott ökat utan även till sin innebörd nytt arbete med därav följande svårigheter för

befattningshavarna, som redan förut i allmänhet voro hårt ansträngda. Härvid är också att märka, att de militära uppgifter, truppförbanden hade att utföra, förklarligt nog kommit att framstå såsom de mest angelägna. Vad beträffar de militära befattningshavarnas bestyrkande av ansökningarna om hemortslön ha de därvid förelupna felaktigheterna huvudsakligen föranletts av oriktig tolkning av gällande bestämmelser. Med hänsyn till det anförda torde återkrav böra riktas mot felande militära befattningshavare endast under förutsättning, att försummelsen kan betecknas som grov. Detsamma torde böra gälla vid prövning av frågan, om åtal bör anställas mot vederbörande militära befattningshavare.

Statens arbetsmarknadskommission har även fäst uppmärksamheten på att i viss utsträckning statsbidrag redan utgått för belopp, som felaktigt utbetalats på grund av militär myndighets försummelse. Som regel torde dylik *felaktig utbetalning av statsbidrag* icke kunna läggas vederbörande befattningshavare i länsstyrelsen till last, enär denne vid granskningen av ansökningarna om statsbidrag icke haft tillgång till de handlingar, vilka skulle utvisa, att felaktighet förelupit vid utbetalningen. Ej heller torde som regel vederbörande revisor för granskning av familjebidragsnämndens verksamhet ha kunnat upptäcka den felaktiga utbetalningen, enär han i det övervägande antalet fall först sedan statsbidragsansökningen granskats kan erhålla tillgång till uppgifter, som utvisa, att utbetalningen varit felaktig. Med hänsyn härtill torde i detta sammanhang annan åtgärd icke vara påkallad än det förekomsten av dylika utbetalningar uppmärksammas och, såsom kommissionen föreslagit, samarbete kommer till stånd mellan kommissionen och länsstyrelserna till undvikande av att dubbelutbetalning av statsbidrag äger rum. I de fall, då statsbidrag redan utgått för felaktigt utbetalat belopp, tillkommer emellertid återkravs-rätten mot den enskilde kronan. Vederbörande familjebidragsnämnd bör åligga att lämna statsverket biträde vid utkrävande av sådan återbetalnings-skyldighet.

Vad angår *kostnaderna för gottgörelse för felaktigt utbetalade belopp* torde liksom de i vederbörlig ordning utbetalade familjebidragen m. m. de felaktiga utbetalningarna böra belasta förskottsstaten för försvarsväsendet. Möjligen torde inom försvarets civilförvaltning, å vilket ämbetsverk återkraven mot militär befattningshavare enligt vad förut anförts skola ankomma, för ändamålet erfordras en tillfällig förstärkning av arbetskrafterna. Utgifterna härför torde likaledes få bestridas av förskottsanslag. Kostnaderna för förstärkning av personalen å statens arbetsmarknadskommissions värnplikthjälpsbyrå kunna enligt lämnad uppgift bestridas av kommissionens avlöningsanslag.

Utskottet.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att felaktiga utbetalningar i avsevärd omfattning och med betydande belopp förekommit såväl i fråga om familjeunderstöd och bostadsbidrag, vilka utgått till värnpliktiga familjemedlemmar före krigsfamiljebidragsförordningens ikraftträdande, som i fråga om familjebidrag och hemortslön enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Postgirokontoret har sålunda under tiden den 1 januari—30 juni 1940 i familjeunderstöd och bostadsbidrag felaktigt utbetalat omkring 400 000 kronor. Därav kvarstod den 1 januari 1944 ett oreglerat belopp av omkring 240 000 kronor. Av familjebidragsnämnderna hava intill den 1 mars 1943 felaktigt utbetalats familjebidrag och hemortslön med sammanlagt mer än 460 000 kronor, vilket belopp dock icke kan anses slutligt fastställt. Familjebidragsnämnderna hava

gjort gällande anspråk på statsbidrag för dessa felaktiga utbetalningar, enär felaktigheterna icke anses kunna läggas familjebidragsnämnderna till last och möjligheter att av de värnpliktiga eller deras betalningsmottagare återfå de utbetalade beloppen i de flesta fall anses uteslutna.

De förekomna oriktiga utbetalningarna hava i praktiskt taget samtliga fall föranletts av att militära befattningshavare icke på riktigt sätt fullgjort den anmälningsskyldighet, som enligt meddelade föreskrifter ålegat dem. Huvudsakligen har den felaktiga handläggningen av ifrågavarande ärenden bestått däri, att militära befattningshavare antingen förklarat vederbörande hänförliga under krigsfamiljebidragsbestämmelserna, ehuru så icke varit fallet, eller ock försummat att i behörig tid anmäla sådan förändring i vederbörandes tjänstgöringsförhållanden, att rätten till bidrag upphört. Det övervägande antalet oriktiga utbetalningar är att hänföra till sistnämnda slag av felaktigt förfarande. I vissa fall hava felaktiga utbetalningar även förorsakats av tekniska brister i krigsfamiljebidragsbestämmelserna eller av andra liknande omständigheter.

Kungl. Maj:t har i förevarande proposition föreslagit riksdagen godkänna vissa av departementschefen angivna grunder för bestridande av kostnaderna för dessa felaktiga utbetalningar av familjebidrag m. m. samt för efterskänkande av kronans rätt med avseende å oriktigt utbetalade belopp.

Utskottet finner i likhet med departementschefen skäl vara för handen, att frågan om gottgörelse till kommunerna för felaktigt gjorda utbetalningar, för vilka ansvaret icke kan anses åvila dem, nu upptages till avgörande.

Den från och med den 1 januari 1940 införda ordningen för utbetalning av familjeunderstöd och bostadsbidrag innebar en fullständig omläggning av det äldre utbetalningssystemet, i det att utbetalningarna ålades postgirokontoret i stället för de militära myndigheterna. I samband med 1940 års krigsfamiljebidragsförordnings ikraftträdande överflyttades samma uppgift på kommunala familjebidragsnämnder. Till grund för utbetalningarna hava såväl postgirokontoret som familjebidragsnämnderna haft att lägga tjänstgöringsuppgifter från de militära myndigheterna. Dessa myndigheter hava uppenbarligen haft svårigheter att under vissa tider lämna dylika uppgifter, enär rent militära organisationsfrågor i första hand måst ägnas uppmärksamhet och ifrågavarande uppgifter måst åläggas mindre erfaren personal. De helt nya familjebidragsbestämmelserna hava givetvis också vållat svårigheter i tillämpningen, innan erforderlig stadga vunnits.

Med hänsyn till angivna förhållanden finner utskottet i likhet med departementschefen skäligt, att staten bestrider kostnaderna för här berörda felaktiga utbetalningar.

Mot de av departementschefen föreslagna grunderna för ärendenas prövning har utskottet icke funnit anledning till erinran. Utskottet finner sig i anslutning härtill böra uttala, att återkravsrätten från statens sida icke bör göras gällande mot värnpliktiga, deras familjemedlemmar eller betalningsmottagare i andra fall, än då särskilda skäl därtill föranleda. Såsom departe-

mentschefen anført bör åtal mot militära befattningshavare endast anställas, då sådan befattningshavare gjort sig skyldig till grov vårdslöshet.

Ersättningar för felaktiga utbetalningar enligt angivna grunder hava av departementschefen i likhet med myndigheterna ansetts böra utgå endast i den mån de verkstälts före den 1 mars 1943, då de nu gällande krigsfamiljebidragsförfattningarna praktiskt taget helt trätt i kraft. Utskottet anser denna tidsbegränsning väl snäv. Billighetsskäl synas utskottet tala för att i de fall felaktig utbetalning beror på militär myndighet och således icke kan lastas familjebidragsnämnd, kommun bör erhålla statsbidrag jämväl för tid efter den 1 mars 1943. Utskottet, som ansluter sig till motionärernas förslag i denna del, får alltså föreslå den ändringen i de av departementschefen förordade grunderna, att statsbidrag i här angivna fall må beredas kommun för utbetalning, som verkstälts jämväl efter nyssnämnda tidpunkt.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 268 och II: 432, med av utskottet ovan föreslagen ändring godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 14 januari 1944 angivna grunder för bestridande av kostnaderna för oriktigt utbetalade familjebidrag m. m. samt för efterskänkande av kronans rätt med avseende å oriktigt utbetalade belopp.

Stockholm den 30 maj 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Pauli, Gränebo, Bernhard Nilsson, Holmström, Heiding, Karl Andersson, Gillström, Rosenberg* och *Albertsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Bergström, Danielsson, Andersson* i Malmö, *Holmdahl, Mårtensson, Olsson* i Kullenbergstorp, *Lindholt, Åkerström* och *Eriksson* i Frägsta.
